

antwoorden die zijn instrumenten en materialen op het probleem kunnen geven. Al deze onsamenhangende voorwerpen, die zijn 'schat' uitmaken, raadpleegt hij om te weten te komen wat elk voorwerp zou kunnen 'betekenen'. Zo bakent hij een geheel af, dat nog verwerkelijk moet worden, maar dat zich uitsluitend slechts van het geheel van instrumenten onderscheidt door de interne rangschikking van de delen. Dit blok eikehout kan als steun dienen waar een plank van vurenhout niet voldoende is, of kan ook als sokkel dienen, wat het mogelijk zou maken de structuur en de glans van oud hout tot zijn recht te laten komen. In het ene geval komt het aan op de vorm en in het andere geval op de aard van het materiaal. Maar deze mogelijkheden blijven altijd beperkt door het bijzondere verleden van ieder stuk en door wat daarin al van tevoren bepaald is door het gebruik waarvoor het oorspronkelijk ontworpen is of door de wijzigingen die het heeft ondergaan doordat het op andere manieren gebruikt werd. Zoals de samenstellende delen van een myte waarvan het aantal kombinatiemogelijkheden beperkt is, zo zijn ook de elementen, die de knutselaar verzamelt en gebruikt 'bij voorbaat beperkt'. Aan de andere kant hangt de beslissing over de plaats van de elementen af van de mogelijkheid of een ander element de vrijgekomen functie kan overnemen, zodat iedere keuze een volledige reorganisatie van de structuur met zich mee zal brengen, die niet zo zal uitvallen als men vagelijk gedroomd heeft, en evenmin zo als men het misschien liever gehad zou hebben.

Ongetwijfeld stelt ook de ingenieur vragen, want voor hem vloeit het bestaan van een 'gesprekspartner' voort uit het feit dat zijn middelen, zijn vermogens en zijn kennis nooit onbeperkt zijn; op deze negatieve manier stuit hij op een weerstand waarmee hij hoe dan ook een schikking zal moeten treffen. Men zou bijna zeggen dat hij de wereld ondervraagt, terwijl de knutselaar zich richt tot een verzameling overblijfselen van menselijke producten, d.w.z. tot een onderdeel van de cultuur. De informatietheorie toont trouwens aan hoe het mogelijk en vaak ook nuttig is de werkwijze van de fysicus terug te brengen tot een soort dialoog met de natuur, wat een afzwakking zou betekenen van het onderscheid dat wij proberen aan te brengen. Toch zal er altijd een verschil blijven bestaan, zelfs als we rekening houden met het feit dat de geleerde nooit een dialoog voert met de zuivere natuur, maar met de verhouding tussen natuur en cultuur zoals die op een gegeven ogenblik is; deze verhouding wordt bepaald door de historische periode waarin hij leeft, de beschaving waartoe hij behoort en de materiële middelen die hij tot zijn beschikking heeft. Gesteld voor een bepaalde taak kan

hij, evenmin als de knutselaar zomaar alles doen; ook hij zal moeten beginnen met zich een overzicht te verschaffen van een tevoren vastgestelde hoeveelheid aan theoretische en praktische kennis en technische middelen, die het aantal mogelijke oplossingen zal beperken. Het verschil is daarom ook niet zo absoluut als men geneigd zou zijn te denken; het blijft echter reëel, in zoverre een ingenieur tegenover deze beperkingen die hem door een toestand van de beschaving worden opgelegd, altijd naar een uitweg zoekt om er *bovenuit* te komen, terwijl de knutselaar gedwongen of vrijwillig *aan deze kant* blijft staan; met andere woorden de ingenieur werkt met begrippen en de knutselaar met tekenen. Op de as, waarop natuur en cultuur tegenover elkaar liggen, is het geheel van middelen zichtbaar verschoven. In feite komt minstens een van de manieren waarop het teken met het begrip een tegenstelling vormt hierop neer, dat het begrip geheel en al doorzichtig wil zijn ten opzichte van de werkelijkheid, terwijl het teken toelaat en zelfs eist, dat er in deze werkelijkheid een zekere hoeveelheid menselijkheid opgenomen is. Volgens de krachtige maar moeilijk te vertalen uitdrukking van Pierce: 'It addresses somebody'.

Men zou dus kunnen zeggen dat de geleerden en de knutselaar beide loeren op mededelingen, maar voor de knutselaar gaat het om mededelingen die op een of andere manier reeds zijn overgedragen en die hij slechts verzamelt: zoals koopmansregels die, omdat ze een beknopte samenvatting zijn van alle in het verleden opgedane beroepservaring, het mogelijk maken op economische wijze het hoofd te bieden aan elke nieuwe situatie (op voorwaarde echter dat die van dezelfde aard is als vroegere situaties); terwijl de man van de wetenschap, of hij nu ingenieur is of fysicus, altijd voorbereid is op *een nieuwe mededeling* die een gesprekspartner ontfutseld zou kunnen worden, ondanks zijn terughoudendheid zich over vragen uit te spreken waarvan de antwoorden niet van tevoren zijn doorgenomen. Zo gezien is het begrip de operator van *het begin* van het geheel van middelen waarmee gewerkt wordt en is de betekenis de operator van de *reorganisatie*: deze breidt het geheel van middelen niet uit, vernieuwt het ook niet, maar beperkt zich ertoe de verschillende transformaties te bewerkstelligen.

Claude Lévi-Strauss, Het wilde denken (uit het Frans vertaald door J.F. Vogelaar en H. ten Brummelhuis, uitgeverij Meulenhoff, Amsterdam 1968, tweede druk 1976)